

Peter Christen Asbjørnsen in Jørgen Moe **NEKOČ JE ŽIVEL V KVAMU STRELEC ...**

Nekoč je živel v Kvamu strelec, ki se je imenoval Per Gynt. Ves čas je bil zgoraj v hribih in je tam streljal medvede in lose, kajti tistikrat je bilo v Fjällu še več gozdov in v njih so se zadrževale takšne živali. Enkrat pozno jeseni, ko so živino z gorskih pašnikov že zdavnaj odgnali v dolino, je hotel Per Gynt še enkrat gor v Fjäll. Razen treh planšaric so že vsi pastirji odšli z gora. Ko je Per Gynt dosegel Hövringalm, kjer je hotel prenočiti v nekem pastirskem stanu, je bilo že tako temno, da ni mogel videti niti roke pred sabo. Tedaj so začeli psi nenadoma tako strahotno lajati, da ga je čudno stisnilo pri srcu. Naenkrat je z nogo zadel ob nekaj, in ko je to potipal, je bilo mrzlo in veliko in spolzko, ker pa se mu je zdelo, da ni zašel s poti, si nikakor ni mogel razložiti, kaj bi to lahko bilo, ampak od groze se je kar naježil.

»Kdo pa je to?« je vprašal Per Gynt, kajti opazil je, da se stvar premika.

»Ej, jaz sem Vijug,« se je glasil odgovor. Ampak to ni Peru prav nič povedalo. Hodil je torej vzdolž te stvari, »kajti enkrat bom pa ja prišel mimo,« si je mislil.

Ko je šel naprej, je nenadoma spet trčil ob nekaj, in ko je to potipal, je bilo spet mrzlo in veliko in spolzko.

»Kdo je to?« je vprašal Per Gynt.

»Jaz sem Vijug,« se je spet glasil odgovor.

»Ej, če ležiš zravnano ali pa se zvijaš, pustiti me moraš naprej,« je dejal Per Gynt, kajti opazil je, da hodi v krogu in da se je Vijug zleknil okoli pastirskega stanu. Ko je to rekel, je Vijuga dregnil malce na stran, tako da je lahko prišel do stanu. Ampak ko je stopil noter, ni bilo tam nič bolj svetlo kot zunaj; spotaknil se je in potipal okoli sebe po stenah, kajti hotel je odložiti puško in lovsko torbo. Medtem ko je tako tipaje iskal okrog sebe, pa je spet začutil tisto mrzlo in veliko in spolzko.

»Kdo je pa zdaj to?« je zaklical Per Gynt.

»Ah, jaz sem ta veliki Vijug,« se je glasil odgovor. In kamor koli je segel z roko in kamor koli je postavil nogo, povsod je čutil okoli sebe v kolobarju zleknjenega velikega Vijuga.

»Tukaj mi ni dobro biti,« si je mislil Per Gynt, »kajti ta Vijug je zunaj in znotraj, ampak jaz bom tega trdobočneža kaj kmalu spravil k pameti.« Vzel je puško, šel spet ven in tipaje stopal ob Vijugu, dokler ni našel glave.

»Kdo si pravzaprav?« je vprašal.

»Ah, jaz sem veliki Vijug iz Etnedala,« je rekel veliki trol. Tedaj je Per Gynt na kratko opravil z njim in mu pognal tri krogle skozi glavo.

»Ustrelil še enkrat,« je zaklical Vijug. Ampak Per Gynt ni bil neumen in je dobro vedel, da bi se krogla, če bi še enkrat ustrelil, odbila nazaj v njega samega. Ko je bilo to opravljeno, so Per Gynt in psi krepko poprijeli in zvlekli trola iz koč, da bi se lahko v njej udobno namestili. Medtem pa je bilo z vseh gora naokrog slišati smeh in porog.

»Per Gynt je močno vlekel, ampak psi so vlekli še bolj,« je donelo. Zjutraj je hotel Per Gynt ven na lov. Ampak ko je prišel globoko v Fjäll, je zagledal deklico, ki je gnala ovce in kože čez gorski vrh. Ko pa je sam dosegel vrh, deklice ni bilo več in živali tudi ne, in Per Gynt ni videl nič drugega kot velik trop medvedov.

»Ampak saj medvedov vendar še nikoli nisem videl skupaj v tropu,« si je mislil Per Gynt. Ko pa je prišel bliže, so vsi do zadnjega izginili.

Tedaj je zazvenelo z gore v bližini:

»Pazi na merjasca ti,
zunaj tam Per Gynt stoji,
svojo cevko v zrak moli!«

»Ah, potem gre pa slabo Peru Gyntu, ne pa mojemu merjascu, kajti on se danes ni umil,« se je oglasilo z gore. Per Gynt si je umil roke z lastno vodo in ustrelil medveda. V gorah se je razlegel doneč smeh.

»Moral bi paziti na svojega merjasca,« je zaklical neki glas.

»Nisem pomislil na to, da ima lavor v hlačah,« je odvrnil drugi.

Per Gynt je medveda odrl in truplo zakopal v grušču; glavo in kožuh je vzel pa s sabo. Na poti nazaj je srečal gorsko lisico.

»Poglej, ovčka moja, kako si tolsta,« se je oglasilo z nekega griča. »Poglejte, kako visoko nosi Per Gynt svojo cev!« je zadonelo z nekega drugega griča, ko si je Per Gynt puško prislonil k licu in ustrelil lisico. Tudi z nje je odrl kožo in jo vzel s sabo; in ko je prišel v pastirski stan, je obe glavi s široko razprtima gobcema z žebljem pribil na steno. Potem je zanetil ogenj in pristavil lonec za kuhanje juhe, vendar se je tako grozovito kadilo, da je komajda lahko imel oči odprte in je moral odpreti eno lino. Nenadoma je prišel mimo trol in vtaknil nos skozi lino, ampak nos je bil tako dolg, da je segal do ognjišča.

»Tukaj lahko vidiš rog smrdeč,« je dejal.

»Tukaj lahko vidiš juho dišečo,« je rekel Per Gynt in mu zliil cel lonec juhe na nos. Trol se je prevrnil in na glas zajavkal; ampak vse naokrog se je z vseh vršacev razlegel smeh in porog in klci:

»Gyri Jušni rilec, Gyri Jušni rilec!«

Potem je bilo nekaj časa vse tiho; ampak ni dolgo trajalo in že je bilo zunaj spet slišati hrup in bobnenje. Per Gynt je pogledal ven, in tam je uzrl voz z medvedjo vprego; nanj so nalagali velikega trola in potem so ga

Vladimir Jurc

odpeljali gor v Fjäll. Nenadoma je nekdo zilil vedro vode skozi dimnik in pogasil ogenj, in Per Gynt je obsedel v temi. Potem pa je bilo iz vseh kotov slišati smeh in norčevanje in neki glas je rekel:

»Zdaj se pa Peru Gyntu ne bo godilo nič kaj bolje kot planšaricam v koči v Valu!«

Per Gynt je spet zanetil ogenj, poklical k sebi svoje pse, zaprl planšarijo in se napotil naprej na sever proti koči v Valu, v kateri so živele tri planšarice. Ko je za sabo pustil že kos poti, je zagledal tak ogenj, ko da bi celo kočo v Valu zajeli ogromni plameni, in v istem trenutku je naletel na krdelo volkov, med katerimi jih je nekaj postrelil in druge pobil. Ko je prispel do kočice v Valu, je bilo tam temno kot v rogu in ni bilo daleč naokrog videti nobenega požara, toda v koči so bili štirje tuji moški, ki so imeli na muhi planšarice; to so bili gorski trolji, imenovali so se Gust i Väre, Tron Valfjeldet, Kjöstöl Aabakken in Rolf Eldförlungen. Gust i Väre je stal pred vrati in naj bi bil na straži, medtem ko so bili drugi notri pri planšaricah in so jim hoteli storiti silo. Per Gynt je streljal na Gust i Väreja, vendar ga je zgrešil in ta jo je jadrno ucvril. Ko pa je Per Gynt potem stopil v izbo, se je planšaricam slabo godilo; dve od njih sta bili od groze čisto iz sebe in sta rotili Boga za pomoč in odrešitev, tretja, ki so jo imenovali luštna Kari, pa je bila neustrašna. Rekla je, naj kar pridejo, res bi rada videla, če je takšnih dedcev tudi kaj v hlačah. Ko pa so trolji opazili, da je v sobi tudi Per Gynt, so začeli stokati in so rekli Eldförlungnu, naj zaneti ogenj. V tistem trenutku so se psi pognali na Kjöstöla Aabakkna in ga na glavo prekucnili na ognjišče, da so pepel in iskre leteli vsenaokrog.

»Ali si videl moje kače, Per Gynt?« je vprašal Tron Valfjeldet – tako je namreč imenoval svoje volkove.

»Ja, in zdaj boš šel po isti poti kot tvoje kače!« je zaklical Per Gynt in ga ustrelil. Potem je s puškinim kopitom do smrti pobil Aabakkna, ampak Eldförlungen mu je pa pobegnil skozi dimnik. Potem ko je Per Gynt to opravil, je spremil planšarice do njihove vasi, kajti niso si upale več ostati v koči.

Ko pa se je bližal božični čas, se je Per Gynt spet odpravil na pot. Slišal je bil za kmetijo v Dovreju, kamor se je na Sveti večer priteplo toliko trollov, da so morali prebivalci pobegniti in poiskati zavetje na drugih posestvih. To domačijo je hotel Per Gynt poiskati, kajti mikalo ga je, da bi videl te trole. Nadel si je strgana oblačila, vzela s sabo krotkega (medveda, ki mu je pripadal), pa tudi šilo, smolo in dreto. Ko je prišel na posestvo, je stopil v hišo in prosil za streho nad glavo.

»Bog nam pomagaj!« je dejal mož. »Ne moremo ti dati strehe nad glavo, še sami moramo oditi s posestva, kajti vsako leto na sveti večer tukaj kar mrgoli trollov.«

Toda Per Gynt je menil, da bo hišo že očistil trollov. Potem so mu rekli, naj kar ostane tam, in mu za nameček dali še svinjsko kožo. Nato se je medved ulegel za ognjišče, Per pa je potegnil na dan smolo, šilo in dreto ter se namenil, da si bo iz svinjske kože naredil en sam velik čevelj. Kot vezalko je potegnil skozenj debel konopec, tako da je lahko čevelj okrog in okrog zavezal, in poleg tega je imel pri roki še dva koničasta droga. Nenadoma so prihrumeli trolji z goslači in glumači; eni so plesali, drugi so pokušali božične jedi, ki so bile na mizi, eni so pekli slanino, drugi so pekli žabe in krastače in podobno gnusobo – to božično večerjo so si sami

prinesli s seboj. Vtem so nekateri opazili čevelj, ki ga je izdelal Per Gynt. Ker je vse kazalo, da je narejen za veliko nogo, so ga hoteli trolji preizkusiti, in ko je vsak od njih vtaknil vanj nogo, je Per Gynt potegnil čevelj k sebi, stlačil noter drog in čevelj tako močno zavezal, da so vsi skupaj obsedeli v njem. Ampak zdaj je medved pomolil ven svoj gobec in zavohal pečenko. »Bi rada kolaček, moja bela mucica?« je rekel eden od trollov in mu vrgel v gobec razžarjeno pečeno žabo.

»Udari, medved Brundo!« je zaklical Per Gynt. Tedaj se je medved tako razjezil, da se je zakadil v trole in na vse strani delil udarce in jih praskal. Per Gynt pa je z drugim drogom udrihal po kupu, kot bi hotel vsem razbiti betico. In tako so se morali trolji pognati v beg; Per Gynt pa je ostal tam in se je ves božični čas gostil z božičnimi jedmi; in odtlej dolga leta ni bilo več slišati o troljih. Kmet pa je imel belo kobilo; in Per Gynt mu je svetoval, naj vzredi žrebičke te kobile in jih pusti, da se potikajo okrog po gorah in zaplodijo mladiče.

Ko je bil po dolgih letih nekoč spet pred vrati božični čas, je bil kmet v gozdu in je sekal drva za praznik. Pa je prišel mimo trol in mu zaklical:

»Ali imaš še tisto veliko belo mucico?«

»Ja, zadaj za pečjo leži,« je rekel mož, »in sedem mladih je dobila, ki so še veliko večji in hujši kot ona.«

»Potem pa ne pridemo več k tebi!« je zaklical trol.

Norveška ljudska pravljica,

kot sta jo leta 1844 zapisala Peter Christen Asbjørnsen in Jørgen Moe.

Iz nemščine prevedla **Seta Knop**